

Kyrgyzstán: uranové dědictví SSSR ohrožuje miliony lidí

Biškek - Středoasijský Kyrgyzstán, hornatou a převážně muslimskou zemi, sužuje jeden málo známý problém zděděný jako mnohé jiné ještě z dob Sovětského svazu.

V údolích řek řeky Naryn, která se již mimo území Kyrgyzstánu vlévá do světového veletoku Syrdarji a jejích přítoků, se totiž "válí" na 475 milionů tun uranových hornin a uranového kalu.

Pozůstatek sovětské minulosti této země přitom ohrožuje životy milionů lidí a přidává se tak k dalším aktuálním problémům, jako je finanční krize, jejímž následkem přichází o práci značná část Kyrgyzů pracujících na ropných polích v Kazachstánu a Rusku.

Pásmo nebezpečné radiace zákaz vstupu. Ilustrační foto

Mimo to se v hornaté zemi, kde průměrný příjem většiny obyvatel na jeden den činí zhruba 80 somů, což nejsou ani dvě eura, nedávno odehrálo zemětřesení, které si vyžádalo několik desítek obětí na životech.

Miliony tun uranu jako pomník Stalina

Podle informační agentury Organizace spojených národů IRIN se v zemi nalézají zhruba 92 skládek plných nevyužitých zbytků uranové rudy a kalu.

Takto vypadá uranový smolinec z Dolní Rožinky, jediného funkčního dolu v České republice Autor: DIAMO, s.p.

Jedná se přitom o vysoce radioaktivní a jedovatý materiál, který sestává ze zbytků rudy nehodící se pro další zpracování.

Historie "zářících hald" sahá až do čtyřicátých let minulého století, kdy Sovětský svaz na příkaz diktátora Josifa Stalina začal s těžbou uranu v Kyrgyzstánu, kde se nalézala jedna z největších tehdy známých ložisek této suroviny na světě.

Na práci Stalin do země nechal deportovat vzpurné menšiny - povolžské Němce a krymské Tatary, které se pro práci v nelidských podmínkách obzvlášť dobře "hodily".

Díky nim a kyrgyzskému uranu se stal SSSR velmocí s největším atomovým arzenálem na světě.

Za tuto slávu Sovětského impéria však Kyrgyzstán platí dodnes a enormně. Uranem a uranovým kalem je kontaminována plocha o rozměrech 6,5 tisíce hektarů.

To odpovídá asi devíti tisícům fotbalových hřišť nebo 1,6 tisícům Válavských náměstí vedle sebe.

Objem radioaktivního materiálu pak dosahuje 254 milionů kubických metrů, které by na váze ukázaly výše zmíněných 475 milionů tun.

Tikající atomová bomba

Haldy jsou sice povětšinou svezeny do bývalých šachet a zavezeny zeminou, praxe ale ukázala, že taková opatření ani v nejmenším problém neřeší.

Odpadový materiál totiž obsahuje velké množství radioizotopů a stejně tak i thorium a radium. Tyto prvky jsou přitom z těch radioaktivních nejméně stabilní, protože čas jejich přeměny se pohybuje jen v řádu několika roků.

Ze skládek tak stoupají radonové plyny, z nichž se tvoří radioaktivní mraky, které pak vítr žene do obydlených oblastí. Podzemní vody i blízké toky zase ohrožuje velký podíl arzenu a těžkých kovů, z kterých vzniká smrtelný koktejl.

Mailuu-Suu, tak zní název pravděpodobně nejvíce postiženého města ležícího na západě země. To je doslova obklíčeno 23 uranovými haldami a k tomu ještě 13 úložišti uranového kalu.

Podle studie newyorského Blacksmithova institutu je právě město a jeho okolí jednou z vůbec nejvíce zamořených lokalit světa.

To dosvědčují i průzkumy ekologických organizací, podle nichž v oblasti ročně onemocní rakovinou dvakrát více lidí než ve zbytku země.

Stačí málo a Černobyl bude mít konkurenci

I když se uranová hlušina a kal na skládkách nalézá už desítky let, jeho hrozba se s postupem času stále zvětšuje.

Eroze, sesuvy půdy a zemětřesení totiž s masami radioaktivního odpadu pohybují. Pokud se kontaminovaná půda a voda dostane do styku s okolními důležitými toky, mohou být rázem ohroženi miliony lidí.

Právě Kyrgyzstánem totiž protéká řada toků, které se následně vlévají do 2,2 tisíce kilometrů dlouhého veletoku Syrdarji.

"To všechno dohromady je potenciálem k velké mezinárodní katastrofě," řekl k tématu Amanbej Sarnogojev, pověřenec OSN pro řešení radioaktivního problému v

Kyrgyzstánu.